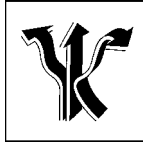


МІЖРЕГІОНАЛЬНА  
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ  
РОБОТИ СТУДЕНТІВ  
з дисципліни  
“ВИЩА ОСВІТА І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС”  
(для спеціалістів, магістрів)**

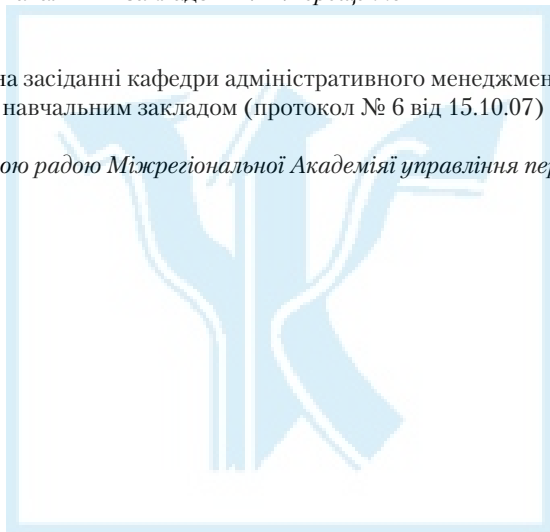
МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри адміністративного менеджменту та управління начальним закладом *Н. М. Терещенко*

Затверджено на засіданні кафедри адміністративного менеджменту та управління навчальним закладом (протокол № 6 від 15.10.07)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом*



**Терещенко Н. М.** Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Вища освіта і Болонський процес” (для спеціалістів, магістрів). – К.: МАУП, 2008. – 35 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Вища освіта і Болонський процес”, методичні вказівки до самостійного вивчення тем, контрольні питання, критерії оцінювання знань студентів при підсумковому контролі, список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, суттєвим чинником у формуванні вміння навчатися, активізації засвоєння знань та їх реалізації, основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час.

*Мета самостійної роботи* – сприяння засвоєнню в повному обсязі навчальної програми дисципліни “Вища освіта і Болонський процес” та формування самостійності як важливої освітньої та професійної якості, сутність якої полягає у систематизації, плануванні та контролі власної діяльності.

*Завдання самостійної роботи* – засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета “Вища освіта і Болонський процес”.

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни “Вища освіта і Болонський процес”, методичними матеріалами, завданнями викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни “Вища освіта і Болонський процес”: підручником, навчальними та методичними посібниками, методичними матеріалами для самостійної роботи, конспектом лекцій, періодичними виданнями тощо.

Самостійна робота організовується з дотриманням низки вимог:

- надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи;
- забезпечення можливості творчого підходу у виконанні роботи, не обмежуючи освітній процес виконанням стандартних завдань;
- підтримання постійного взаємозв'язку між викладачем і студентами.

Студенти, які розпочинають вивчати дисципліну “Вища освіта і Болонський процес”, мають інформуватися викладачем щодо організації самостійної роботи, її форм та видів, термінів виконання, форм контролю та звітності, кількості балів за виконання завдань.

Перелік завдань для самостійної роботи, форми її організації та звітності, термін виконання та кількість отриманих балів за виконані

завдання визначаються викладачем кафедри при розробці робочої навчальної програми дисципліни (розділу “Самостійна робота студентів”).

Організація і контроль процесу та змісту самостійної роботи і її результатів здійснюються викладачами кафедри.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, фіксуються викладачами і доводяться до відома студентів.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**  
**дисципліни**  
**“ВИЩА ОСВІТА І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	<p><b>Змістовий модуль I. Європейська освітня інтеграція</b></p> <p>1 Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи. Документи Болонського процесу</p> <p>2 Основні завдання, принципи та етапи формування зони європейської вищої освіти</p> <p>3 Системи вищої освіти у країнах Європи</p> <p>4 Євроінтеграція України в галузі вищої освіти: соціально-економічні аспекти. Роль освіти у розвитку партнерства України з іншими державами</p>
	<p><b>Змістовий модуль II. Узгодження норм вищої освіти України з вимогами Болонського процесу</b></p> <p>5 Європейська система перезарахування кредитів – ECTS</p> <p>6 Європейська система перезарахування кредитів (ECTS) у вищій освіті України: принципи, шляхи і засоби впровадження</p> <p>7 Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у ВНЗ України</p>
Разом годин: 54	

## **МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМ**

### **Змістовий модуль I. Європейська освітня інтеграція**

#### ***Тема 1. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи. Документи Болонського процесу***

Євроінтеграція як соціально-економічний процес. Чинники євроінтеграції вищої освіти. Хронологія подій Болонського процесу. Залучення європейських держав у Болонський процес. Основні документи Болонського процесу.

#### **Теми рефератів**

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Зміст та вимоги Болонської декларації до вищої освіти у сучасних офіційних документах і практиці.
3. Лісабонська конвенція та формування кваліфікаційних рівнів у європейському освітньому просторі.
4. Історико-політичні аспекти формування Болонського процесу.
5. Велика хартія університетів — шлях до академічної свободи університетів.
6. Формування зони європейської вищої освіти в документах Болонського процесу.
7. Роль університетів в процесі реформування вищої освіти в країнах Європи.
8. Тенденція розширення завдань закладів вищої освіти: проблеми і перспективи.
9. Інформатизація освіти в умовах Болонського процесу.

#### **Контрольні питання і навчальні завдання**

1. Наукові підходи у визначенні сутності Болонського процесу.
2. Місце ВНЗ в системі управління вищою освітою.
3. Зв'язок якості освіти з інформаційним її забезпеченням.
4. Розкрити сутність сучасних освітніх процесів у Європі.
5. Академічна свобода ВНЗ: сутність і завдання.
6. Виділіть основні періоди формування зони європейської вищої освіти.
7. Розкрийте фактори, що ускладнюють впровадження принципів Болонського процесу в Україні та країнах Європи.

## Тести для самоконтролю

### **1. Предметом вивчення дисципліни “Вища освіта і Болонський процес” є:**

- а) системи освіти європейських країн;
- б) процес реформування освітніх систем;
- в) ВНЗ європейських країн;
- г) студенти і викладачі.

### **2. Болонський процес – це:**

- а) процес інтернаціоналізації освітніх систем європейських країн;
- б) сукупність дій європейських країн, спрямованих на створення єдиного європейського простору вищої освіти;
- в) процес розповсюдження європейських цінностей, задекларованих у документах Болонського процесу;
- г) процес уніфікації освіти в країнах Європи.

### **3. Офіційним документом, який започаткував Болонський процес, є:**

- а) Велика хартія університетів;
- б) Лісабонська конвенція;
- в) Болонська декларація;
- г) Сорбонська декларація.

### **4. Зустрічі міністрів освіти європейських країн відбуваються:**

- а) щороку;
- б) кожні два роки;
- в) кожні три роки;
- г) двічі на рік.

### **5. Основні цілі Болонського процесу:**

- а) введення дворівневого навчання;
- б) запровадження академічної свободи;
- в) запровадження Додатка до диплома;
- г) навчання впродовж життя.

### **6. Назва “Болонський процес” походить:**

- а) від назви міста Болонья;
- б) від назви Болонського університету;
- в) від назви Болонської декларації;
- г) рішення міністрів освіти європейських країн.

### **7. Приєднання до Болонського процесу здійснюється шляхом:**

- а) міжнародної співпраці освітніх систем;

- б) надання якісних освітніх послуг;
- в) підписання Болонської декларації;
- г) співпраці з міжнародними освітніми організаціями.

**8. Офіційно Болонський процес започатковано:**

- а) 1957 р;
- б) 1988 р;
- в) 1999 р.;
- г) 2001 р.

**9. Додаток до диплома – це:**

- а) перелік оцінок;
- б) еквівалент диплома (його копія англійською мовою);
- в) документ, що гарантує автоматичне визнання кваліфікації;
- г) документ, що поліпшує міжнародне професійне й академічне визнання спеціальності.

**10. Система контролю якості освіти формується на рівні:**

- а) ВНЗ – ректора – викладача;
- б) держави – ВНЗ – ректора;
- в) ВНЗ – національному – міжнародному;
- г) студента – викладача – ректора.

*Література* [6; 10–14; 20; 29; 56; 57]

**Тема 2. Основні завдання, принципи та етапи формування зони європейської вищої освіти**

Гармонізація структури системи європейської вищої освіти – основне завдання Болонського процесу. Визначальні завдання та принципи створення зони європейської вищої освіти. Шість основних позицій Болонського процесу.

Забезпечення високоякісних стандартів вищої освіти; сприяння європейському підходу до вищої освіти (запровадження програм, курсів, модулів із “європейським” змістом); навчання протягом усього життя; співпраця вищих навчальних закладів і студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів у заснуванні та формуванні Зони європейської вищої освіти.

Узгодження і поєднання національних компонентів вищої освіти різних країн із вимогами Болонського процесу щодо створення Зони європейської вищої освіти.

## Теми рефератів

1. Міжнародний вимір якості вищої освіти: конкурентоспроможність і привабливість.
2. Застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі як напрям удосконалення якості освіти.
3. Академічна мобільність – якісний вимір європейського освітнього простору: здобутки та ризики.
4. Освітньо-інформаційна діяльність університету на допомогу академічній мобільності студентів як процес наукової комунікації та реальна перспектива.
5. Безперервна освіта – стратегічний напрям розвитку сучасних освітніх систем.
6. Інтеграція до світового освітнього простору: націоналізація та інтернаціоналізація освіти.
7. Умови доступу та освітні послуги навчального закладу в системі факторів стимулювання академічної мобільності.
8. Інноваційні технології освітньо-інформаційного процесу на шляху до євроінтеграції.
9. Визнання дипломів і кваліфікацій – шлях до світового ринку праці.

## Контрольні питання і навчальні завдання

1. Поняття процесу гармонізації і архітектури системи європейської вищої освіти.
2. Розкрийте сутність шести основних цілей Болонського процесу.
3. Розкрийте зв'язок між якістю освіти і академічною мобільністю.
4. Принципи формування змісту кваліфікацій і структури ступенів.
5. Вкажіть основні європейські освітні структури (організації), які супроводжують Болонський процес.
6. Характеристика внутрішньої і зовнішньої мобільності.

## Тести для самоконтролю

**1. У дворівневу систему навчання входять такі освітньо-кваліфікаційні рівні:**

- а) молодший спеціаліст-спеціаліст;
- б) бакалавр-магістр;
- в) спеціаліст-магістр;
- г) бакалавр-спеціаліст.



**2. Головне завдання Болонського процесу полягає у:**

- а) реформуванні систем освіти;
- б) підвищенні наукового потенціалу держави;
- в) уніфікації освітніх установ національного і міжнародного рівня;
- г) гармонізації структури системи європейської вищої освіти.

**3. У комплекс компетенцій, спільних для всіх освітніх ступенів, не входить категорія:**

- а) інструментальна;
- б) особистісна;
- в) міжособистісна;
- г) системні.

**4. Чіткість, ясність і інформаційну обґрунтованість суджень щодо кваліфікації забезпечує:**

- а) система освіти;
- б) Додаток до диплома;
- в) нормативно-законодавча база;
- г) вищий навчальний заклад.

**5. Привабливість європейської вищої освіти забезпечується:**

- а) культурно-історичними зв'язками;
- б) ринком праці;
- в) якістю освіти;
- г) політичним, соціальними, економічним рівнем країни.

**6. За основу в Болонському процесі взято таку модель університету:**

- а) гумбольдську;
- б) англосаксонську;
- в) радянську;
- г) американську.

**7. Безперервна освіта охоплює людей:**

- а) починаючи з наймолодших і закінчуючи найстарішими;
- б) починаючи зі шкільного віку і закінчуючи отриманням високої кваліфікації;
- в) починаючи з навчання у ВНЗ і закінчуючи отриманням наукового ступеня;
- г) починаючи закінченням ВНЗ і закінчуючи найстарішими.

**8. Навчання впродовж життя ґрунтується на чотирьох стовпах:**

- а) доступ до освіти, умови освіти, можливість працевлаштування, рівні можливості;

- б) доступ до освіти, кваліфікація, рівні можливості, знання;
- в) кваліфікація, диплом, можливість працевлаштування, рівні можливості;
- г) можливість працевлаштування, пристосованість, підприємництво, рівні можливості.

**9. Додаток до диплома складається:**

- а) з трьох розділів;
- б) з п'яти розділів;
- в) з восьми розділів;
- г) з дванадцяти розділів.

**10. Академічна мобільність – це:**

- а) переміщення людей за межами власної країни в пошуках знань чи кваліфікованої роботи;
- б) обмін знаннями і досвідом;
- в) пошук і залучення до роботи талановитих науковців;
- г) зближення освітніх систем Європи.

*Література* [10; 15; 21; 28; 29; 36; 38; 45; 48; 49; 54–58]

**Тема 3. Системи вищої освіти у країнах Європи**

Формування системи вищої освіти європейських країн. Сучасні принципи побудови та завдання вищої освіти у країнах Європи. Доступ громадян до освіти. Заклади освіти. Ступеневість освіти. Кваліфікації. Організація навчання, академічний рік і екзамени. Методи і засоби навчання. Навчання студентів-іноземців.

**Теми рефератів**

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Системи вищої освіти у країнах Європи та принципи і шляхи їх інтеграції.
3. Університетська кооперація на базі комп'ютерно-телекомунікаційних технологій: нові шляхи європейського освітнього співробітництва.
4. Умови доступу та освітні послуги навчального закладу в країнах Європи.
5. Вища освіта та іноземні студенти: педагогічний і економічний аспекти.
6. Освітні реформи в країнах Європейського Союзу.
7. Міжнародні освітні організації: їх роль і місце в освітньому інтеграційному процесі (ООН, ЮНЕСКО, ЄАУ, МАУ та ін.).

## Контрольні питання і навчальні завдання

1. Основні принципи побудови системи вищої освіти у країнах Європи.
2. Ознайомитися з особливостями систем вищої освіти у Великобританії, Італії, Німеччині, Франції, Іспанії та ін.
3. Розкрити систему доступу до вищої освіти у країнах Європи.
4. Узгодження системи кваліфікаційних рівнів у європейському регіоні.
5. Критерії доступу до вищої освіти іноземних студентів у країнах Європи.
6. Проблеми і перспективи зближення освітніх систем європейських країн.

## Тести для самоконтролю

**1. Структура вищої освіти в європейських країнах поділяється на:**

- а) унітарну;
- б) змішану;
- в) унітарну – бінарну – змішану;
- г) унітарну – бінарну.

**2. Основні вимоги до доступу у ВНЗ іноземних студентів:**

- а) знання мови – визнання документів – платоспроможність;
- б) рівень знань – віза – платоспроможність;
- в) певний термін проживання в країні – знання мови – платоспроможність;
- г) визнання документів – платоспроможність – віза;

**3. Про створення зони європейської вищої освіти йдеться у документі:**

- а) Болонська декларація;
- б) Сорбонська декларація;
- в) Лісабонська конвенція;
- г) Комюніке міністрів освіти країн Європи.

**4. Кооперація ВНЗ спрямована на:**

- а) зближення освітніх систем;
- б) забезпечення якості освітніх послуг;
- в) співпрацю в галузі управління ВНЗ;
- г) визнання дипломів і кваліфікацій.

**5. Неуніверситетський сектор вищої освіти повноправно діє у:**

- а) Австрії;
- б) Італії;

- в) Фінляндії;
- г) Бельгії.

**6. Документ про освіту видається при завершенні:**

- а) формального навчання;
- б) неформального навчання;
- в) самоосвіти;
- г) спонтанного навчання.

**7. Забезпечення працевлаштування випускників здійснюється**

**іляхом:**

- а) співпраці з виробничим сектором;
- б) відповідних освітніх програм;
- в) надання якісних освітніх послуг;
- г) видачі диплома про освіту.

**8. Навчання впродовж життя орієнтується:**

- а) на пропозиції з боку системи професійної освіти;
- б) на побажання абітурієнтів;
- в) на можливості ВНЗ;
- г) на попит ринку праці.

**9. Унітарною системою освіти є в країнах:**

- а) Норвегія;
- б) Швеція;
- в) Франція;
- г) Греція.

**10. Залученню іноземних студентів на навчання у ВНЗ сприяє:**

- а) престиж вищої освіти країни;
- б) рівень економіки країни;
- в) статус вищого навчального закладу;
- г) розвиток дружніх стосунків між країнами.

*Література* [15; 19; 25; 26; 30; 41; 42; 47; 48; 52; 58]

**Тема 4. Євроінтеграція України в галузі вищої освіти: соціально-економічні аспекти. Роль освіти в розвитку партнерства України з іншими державами**

Євроінтеграція освіти і науки України у європейське інформаційне та освітнє поле як вагомий чинник економічного, соціального, інтелектуального, інноваційно-технологічного та культурного розвитку. Реформування вищої освіти України згідно з вимогами Болонського процесу. Заклади вищої освіти в Україні. Співробітництво України з

європейськими країнами в освітньо-науковій галузі. Навчання іноземних студентів.

### **Теми рефератів**

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Умови доступу та освітні послуги навчального закладу в Україні.
3. Напрями структурного реформування вищої освіти України з огляду на Болонський процес.
4. Нормативно-документна підтримка України у приєднанні до Болонського процесу.
5. Характеристика системи вищої освіти України: традиція та інновації.
6. Управління вищою освітою України в контексті Болонської декларації.
7. Управління вищими навчальними закладами України в період реформування освіти.
8. Міжнародне співробітництво України в галузі вищої освіти і науки.
9. Навчання іноземних студентів в Україні як один із стратегічних напрямів розвитку системи національної освіти.

### **Контрольні питання і навчальні завдання**

1. Вища освіта України в процесі інтеграції.
2. Документи Болонського процесу щодо міжнародного співробітництва України.
3. Законодавчі документи України стосовно входження в Болонський процес.
4. Сутність реформ у системі вищої освіти України.
5. ВНЗ України: проблеми, завдання, перспективи.
6. Акредитація та ліцензування ВНЗ у сучасних інтеграційних умовах.
7. Види міжнародної освітньої співпраці за інтенсивністю її застосування (близьке та далеке зарубіжжя).

### **Тести для самоконтролю**

**1. Поглиблення стосунків України з ЄС здійснюється через:**

- а) міжнародне співробітництво;
- б) європейську інтеграцію;

- в) міжнародні угоди;
- г) партнерство.

**2. Вища освіта України має:**

- а) 2 кваліфікаційні рівні;
- б) 3 кваліфікаційні рівні;
- в) 4 кваліфікаційні рівні;
- г) 5 кваліфікаційних рівнів.

**3. Україна стала учасником Болонського процесу:**

- а) 1999 р.;
- б) 2001 р.;
- в) 2003 р.;
- г) 2005 р.

**4. Євроінтеграція України забезпечує розвиток:**

- а) економіки, освіти і культури;
- б) культури і історичної справедливості;
- в) політичної стабільності;
- г) соціального забезпечення.

**5. Програма ЄС ТЕМПУС – це:**

- а) співпраця в рамках Болонського процесу по створенню спільного європейського простору вищої освіти на рівні вищих навчальних закладів країн Центральної і Східної Європи;
- б) погодження між ВНЗ різних країн навчальних планів і програм;
- в) співпраця на посилення взаємодії вищої освіти і промисловості;
- г) сприяння оволодінню європейськими мовами з передбаченням практики студентів і викладачів у країнах досліджуваної мови.

**6. Привабливість вищої освіти України вимірюється:**

- а) кількістю іноземних студентів;
- б) кількістю ВНЗ III–IV рівнів акредитації;
- в) діяльністю МОН України;
- г) співвідношенням ціни і якості освіти.

**7. Навчання впродовж життя – це:**

- а) сукупність нових додаткових курсів;
- б) вдосконалена модель безперервної освіти або освіти дорослих;
- в) розвиток знань, умінь і компетенцій людей впродовж їхнього життя;
- г) навчання на базі інформаційних технологій.

**8. Найпривабливіші спеціальності для іноземних студентів, що надаються ВНЗ України:**

- а) економіка, право, фінанси;
- б) медицина, мистецтво, технічні науки;
- в) мова, історія, живопис;
- г) менеджмент, математика, політика.

**9. Управління освітою в сучасних умовах передбачає виконання державою основних функцій:**

- а) організація, планування, фінансування, міжнародна співпраця;
- б) прогнозування, наближення законодавства, фінансування,
- в) прогнозування, організація, фінансування, міжнародна співпраця;
- г) організація, планування, контроль і фінансування.

**10. Науково-технічне співробітництво України і ЄС здійснюється через програми:**

- а) Незалежні дослідження в галузі науки і освіти;
- б) Вирощування сільськогосподарських культур;
- в) Інтеграція і зміцнення європейського дослідницького центру;
- г) Екологічна безпека та природні катаклізми.

*Література* [3–5; 7–9; 17; 18; 20; 22; 26–28; 31; 35; 37; 46; 59]

**Змістовий модуль II. Узгодження норм вищої освіти України з вимогами Болонського процесу**

**Тема 5. Європейська система перезарахування кредитів — ECTS**

Характерні особливості ECTS. Базові елементи системи. Основні документи ECTS.

Загальні умови користування ECTS. Зобов'язання з боку навчального закладу. Кредити ECTS: структура, призначення, зв'язок з академічним навантаженням студента. Координатори ECTS: університетський координатор, факультетський координатор. Інформаційний пакет.

Структура курсу з присвоєння ступенів (структурно-логічна схема, навчальний план). Опис предмета курсу. Опис дисципліни курсу.

Шкала оцінювання ECTS. Сумісність різних систем оцінювання зі шкалою ECTS.

## Теми рефератів

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS): сутність, завдання та принципи.
3. Кредити ECTS: структура та призначення.
4. Основні документи ECTS: зміст, структура та призначення.
5. Координаційна робота ВНЗ згідно з вимогами Болонського процесу.
6. Академічне навантаження студента за ECTS.
7. ECTS — як одна з умов академічної мобільності.
8. Оцінка знань та нові вимоги до оцінювання за системою ECTS.

### Контрольні питання і навчальні завдання

1. Розкрити сутність основних документів ECTS.
2. Вкажіть вплив ECTS на академічну мобільність студентів.
3. Координатори ECTS.
4. Розкрийте зміст базових елементів ECTS.
5. Створіть Інформаційний пакет ВНЗ (на вибір).
6. Європейська система “полегшення шкали оцінювання” досягнень студента.
7. Складіть навчальний контракт студента з ВНЗ.
8. Розробіть основні рекомендації щодо впровадження ECTS у ВНЗ.

### Тести для самоконтролю

#### **1. Кредитно-модульна система — це:**

- а) система акумулювання понять про модуль і кредит;
- б) система організації навчального процесу;
- в) система оцінювання навантаження студента;
- г) система контролю якості освіти.

#### **2. Основними документами ECTS є:**

- а) каталог навчальних дисциплін, академічна угода;
- б) інформаційний пакет, шкала оцінювання, академічна угода;
- в) інформаційний пакет, Додаток до диплома;
- г) інформаційний пакет, академічна угода, Додаток до диплома.

#### **3. Кредити ECTS дають змогу:**

- а) порівнювати обсяг навчального навантаження студента;
- б) визначати якісні показники освіти;
- в) регулювати зміст, структуру та еквівалентність навчальних програм;
- г) усувати різницю між навчальними системами країн Європи.



**4. Студент за європейськими нормами має отримати протягом навчального року:**

- а) 36 кредитів;
- б) 40 кредитів;
- в) 54 кредити;
- г) 60 кредитів.

**5. Впровадження ECTS у ВНЗ не впливає на:**

- а) розширення вибору для навчання за кордоном;
- б) можливість самостійно формувати програми навчання;
- в) збільшення значення наукових досліджень;
- г) гарантування академічного визнання.

**6. Навчальне навантаження, необхідне для засвоєння змістових модулів, вимірюється:**

- а) кількістю модулів;
- б) заліковим кредитом;
- в) дидактичним кредитом;
- г) кількістю годин.

**7. Кредити ECTS не призначаються:**

- а) самостійній роботі;
- б) екзаменам;
- в) курсовим, дипломним роботам, різним видам практики;
- г) олімпіадам і конкурсам.

**8. До складу координаторів ECTS входять:**

- а) координатори ВНЗ;
- б) координатори ВНЗ і факультету;
- в) координатори ВНЗ, факультету і групи;
- г) координатори структурних підрозділів ВНЗ.

**9. Один кредит для середньостатистичного студента за європейськими нормами становить:**

- а) 27 годин;
- б) 36 годин;
- в) 54 години;
- г) 60 годин.

**10. Шкала оцінювання знань студента за ECTS є:**

- а) п'ятибальною — стобальною;
- б) семибальною — стобальною;
- в) дванадцятибальною;
- г) стобальною.

*Література [10; 13; 14; 16; 23; 29; 39; 46; 60]*

## **Тема 6. Європейська система перезарахування кредитів (ECTS) у вищій освіті України: принципи, шляхи і засоби впровадження**

Тенденції розвитку вищої освіти України на сучасному етапі. Відмінність та подібність систем вищої освіти України і європейських держав.

Передумови входження вищої освіти України до Болонського процесу: адаптація законодавства, структурні зміни освіти, запровадження у систему вищої освіти Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS).

Основні завдання для створення умов щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у навчальних закладах III–IV рівнів акредитації.

### **Теми рефератів**

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Болонський процес і вища освіта України: інновації та традиції.
3. Запровадження ECTS в українській вищій освіті: проблеми і перспективи.
4. Система перерахування кредитів: європейський та український досвід.
5. Структурно-логічні схеми підготовки фахівців: зміст і призначення.
6. Модульна система організації навчального процесу у ВНЗ України.
7. Заліковий кредит у організації навчального процесу.

### **Контрольні питання і навчальні завдання**

1. Створення нових галузевих стандартів вищої освіти.
2. Введення граничного терміну навчання за програмою навчання.
3. Зарахування на навчання до вищого навчального закладу за напрямом підготовки.
4. Розкрийте сутність введення Додатка до диплома.
5. Охарактеризуйте навчально-методичне, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення навчання в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
6. Введення інституту викладачів-кураторів індивідуальних програм навчання.

7. Розробити Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД).

### **Тести для самоконтролю**

**1. Стратегічна мета України щодо розвитку освіти і науки полягає у:**

- а) здобутті лідерських позицій у світовій освіті та науці;
- б) пріоритетності і модернізації освітньої діяльності;
- в) досягненні визнання на світовому рівні;
- г) формуванні додаткового джерела економічного зростання.

**2. Для залучення інвестування науково-дослідної галузі слід:**

- а) удосконалити законодавчу базу запитань: страхування ризиків, пільгового оподаткування, трансферів технологій, інтелектуальної власності тощо;
- б) залучити відомих науковців з інших країн;
- в) активніше рекламувати власні винаходи за кордоном;
- г) змінити підходи до науково-дослідної роботи.

**3. Навчальні заклади можуть надавати освітні послуги з підготовки спеціалістів різних рівнів кваліфікації після:**

- а) проведення атестації;
- б) проведення акредитації;
- в) отримання ліцензії;
- г) отримання дозволу.

**4. Виконання державних вимог щодо ліцензування, атестації та акредитації ВНЗ за напрямками підготовки фахівців забезпечує:**

- а) Вища атестаційна комісія (ВАК);
- б) Державна акредитаційна комісія (ДАК);
- в) Міністерство освіти і науки України;
- г) Відомче міністерство ВНЗ.

**5. Ступенева освіта в Україні включає освітньо-кваліфікаційні рівні:**

- а) молодший спеціаліст, спеціаліст, магістр, доктор філософії;
- б) бакалавр, магістр, доктор філософії;
- в) молодший спеціаліст, спеціаліст, бакалавр, магістр;
- г) спеціаліст, магістр, кандидат наук, доктор наук.

**6. Недоліки впровадження ECTS у ВНЗ України:**

- а) сегментація процесу навчання;
- б) автономність і диверсифікація;

- в) зміст навчальних програм;
- г) комунікативність.

**7. Інноваційне освітнє середовище у ВНЗ формується завдяки:**

- а) підготовці висококваліфікованих фахівців;
- б) реалізації міжнародних стандартів освіти;
- в) залученню інноваційних технологій в освітніх процесах;
- г) інтеграції освіти у європейський інформаційний простір.

**8. Проблеми наукової галузі України полягають у:**

- а) нестачі наукоємної вітчизняної продукції;
- б) нестачі інвестицій;
- в) відсутності талановитих вчених;
- г) відсутності системи підвищення кваліфікації.

**9. Україна підтримує європейську тенденцію розвитку академічної мобільності шляхом:**

- а) відповідного рівня підготовки з іноземних мов;
- б) співробітництва на рівні держав, університетів, окремих осіб;
- в) регулювання цінової політики;
- г) візового режиму.

**10. До самостійної роботи студента не належить така форма роботи:**

- а) лекція;
- б) семінар;
- в) практична робота;
- г) дипломна робота.

*Література [3–5; 10; 11; 13; 14; 16; 21; 23; 28; 29; 33; 46]*

**Тема 7. Запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у ВНЗ України**

Основні заходи щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III–IV рівнів акредитації.

Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах України за кредитно-модульною системою підготовки фахівців. Модуль як задокументована завершена частина освітньо-професійної програми. Змістовий модуль. Заліковий кредит.

Структура і вимоги до складання основних компонентів КМСОНП: інформаційний пакет; договір про навчання між студен-

том і вищим навчальним закладом; академічна довідка. Індивідуальний навчальний план студента.

Форми організації навчання в умовах КМСОНП. Організаційно-методичне забезпечення КМСОНП. Контроль успішності та шкала оцінювання знань студента. Державна атестація. Навчальне навантаження.

Особливості переведення, відрахування, поновлення студентів та переривання їхнього навчання. Стипендіальне забезпечення студентів.

### **Теми рефератів**

1. Огляд наукових публікацій за темою заняття.
2. Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) в українській вищій школі як модель організації навчального процесу.
3. Експериментальна перевірка технології застосування Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS) в системі вищої освіти України.
4. Університет та його структурні підрозділи як координатори КМСОНП.
5. Змістовий модуль як система поєднаних навчальних елементів, відповідних певному навчальному об'єктові.
6. Заліковий кредит як одиниця виміру навчального навантаження.
7. Контроль успішності студента та 100-бальна і спрощені шкали оцінювання навчальних досягнень студента.
8. Нормування навчального навантаження студента і викладача.
9. Створення сучасної системи управління якістю освітньої діяльності суб'єктів навчального процесу.

### **Контрольні питання і навчальні завдання**

1. Міністерство освіти і науки України: діяльність із запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у ВНЗ України.
2. Програма дій щодо реалізації положень Болонського процесу: мета і завдання.
3. Розкрийте сутність проведення педагогічного експерименту з впровадження кредитно-модульної системи.
4. Розробити індивідуальні графіки навчального процесу з урахуванням особливостей КМСОНП.

5. Порівняльна система визнання іноземних документів про вищу освіту в Україні.
6. Впровадження національних документів про освіту у країнах — учасницях Болонського процесу.
7. Вивчити досвід нострифікації у країнах — учасницях Болонського процесу, що приєдналися до Лісабонської конвенції.

### **Тести для самоконтролю**

#### **1. Кредитно-модульна система організації навчального процесу (КМСОНП) — це:**

- а) модель підвищення якості освіти через впровадження системи модулів і кредитів;
- б) модель системи оцінювання навчального процесу через систему залікових одиниць;
- в) модель організації навчального процесу, що ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання і залікових одиниць;
- г) система елементів навчального процесу, поділених за ознаками відповідності на модулі і кредити .

#### **2. Об'єктом проведення педагогічного експерименту у ВНЗ України є:**

- а) кредитно-модульна система;
- б) система вищої освіти України;
- в) вищі навчальні заклади;
- г) Болонський процес.

#### **3. Триступенева система контролю якості освіти включає такі види контролю:**

- а) поточний, модульний, підсумковий;
- б) поточний, підсумковий, ректорський;
- в) поточний, підсумковий, міністерська перевірка;
- г) поточний, модульний, ректорський.

#### **4. Метою впровадження КМСОНП є:**

- а) запровадження ефективного механізму громадського рейтингу ВНЗ та навчальних програм;
- б) запровадження експертних і тестових методів оцінювання;
- в) сприяння доступності знань для студентів;
- г) підвищення якості освіти фахівців, конкурентоспроможності, престижу.

#### **5. Для впровадження КМСОНП слід дотримуватися принципів:**

- а) співробітництва;

- б) модульності і методичного консультування;
- в) реальності подій;
- г) функціональності програм.

**6. Контроль за індивідуальним навчальним планом здійснюється:**

- а) ректором;
- б) деканатом;
- в) куратором;
- г) викладачем.

**7. Дидактичний кредит — не є:**

- а) критерієм порівняння якості вищої освіти у різних навчальних закладах;
- б) системою оцінювання знань студента;
- в) критерієм забезпечення студентам права вільного вибору навчальних дисциплін;
- г) числовою мірою повного навчального навантаження студента;

**8. Мета проведення педагогічного експерименту у ВНЗ України є:**

- а) стандартизувати освітню систему України відповідно до вимог Болонського процесу;
- б) створити сучасну систему управління якістю освітньої діяльності;
- в) розробити і перевірити технологію впровадження ECTS у систему вищої освіти України;
- г) впровадити систему ECTS у роботу ВНЗ, особливо у контролюванні й оцінюванні діяльності студентів.

**9. Інформаційне забезпечення навчального процесу у ВНЗ здійснюється через:**

- а) діяльність керівних структурних підрозділів;
- б) діяльність бібліотечно-інформаційного центру ВНЗ;
- в) діяльність інформаційних служб ВНЗ;
- г) доступ до внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів.

**10. Мінімально-допустимою кількістю балів для продовження подальшого навчання є:**

- а) 67 балів;
- б) 60 балів;
- в) 59 балів;
- г) 34 бали.

*Література* [3; 4; 10; 13; 16; 18; 23; 29; 35; 38; 39; 44; 46; 60]

## **ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ**

1. Передумови виникнення Болонського процесу.
2. Перспективні тенденції розвитку Болонського процесу.
3. Сутність і значення Лісабонської конвенції.
4. Основні етапи формування Болонського процесу.
5. Основні документи Болонського процесу.
6. Шляхи впровадження принципів Болонського процесу.
7. Основні положення Болонської декларації.
8. Основні принципи побудови системи вищої освіти у країнах Європи.
9. Поняття процесу гармонізації й архітектури системи європейської вищої освіти.
10. Основні цілі Болонського процесу.
11. Механізми контролю за якістю освіти.
12. Принципи формування змісту кваліфікації та структури ступенів.
13. Характеристика внутрішньої та зовнішньої мобільності.
14. Акредитація та ліцензування ВНЗ у сучасних інтеграційних умовах.
15. Кредитна система: сутність і значення.
16. Кредитно-модульна система.
17. Основні документи ECTS.
18. Вплив ECTS на академічну мобільність студентів.
19. Значення Великої хартії університетів для сучасного розвитку ВНЗ.
20. Сутність і завдання, академічна свобода ВНЗ.
21. Вищі заклади освіти в умовах Болонського процесу.
22. Вищі заклади освіти України: нові завдання і стратегії розвитку.
23. Координатори ECTS.
24. Базові елементи ECTS: зміст і структура.
25. Введення інституту викладачів-кураторів індивідуальних програм навчання.
26. Система рейтингових балів і принцип їх нарахування.
27. Міністерство освіти і науки України: діяльність з запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) у ВНЗ України.



28. Програма дій щодо реалізації положень Болонського процесу: мета і завдання.
29. Порівняльна система визнання іноземних документів про вищу освіту в Україні.
30. Впровадження національних документів про освіту у країнах-учасниках Болонського процесу.
31. Європейська система “полегшення шкали оцінювання” досягнень студента.
32. Контроль за індивідуальним навчальним планом студента.
33. Ректорський контроль: організація проведення, оцінювання.
34. Особливості переведення, відрахування, поновлення студентів та переривання їхнього навчання.
35. Визначте наукові підходи у визначенні сутності Болонського процесу.
36. Розкрийте сутність понять “Кредитна система” і “Кредитно-модульна система”.
37. Виділіть основні періоди формування зони європейської вищої освіти.
38. Розкрити сутність сучасних освітніх процесів у Європі.
39. Проаналізувати зовнішній (європейський, світовий) і внутрішній національний контексти стану та стратегії розвитку вищої освіти.
40. Розкрийте зв'язок між якістю освіти і академічною мобільністю.
41. Основні європейські освітні структури (організації), що супроводжують Болонський процес.
42. Особливості систем вищої освіти у Великобританії, Італії, Німеччині, Франції, Іспанії та ін.
43. Вплив інформаційного забезпечення освіти на якість освіти.
44. Система доступу до вищої освіти у країнах Європи.
45. Інформаційний пакет ВНЗ: зміст і завдання.
46. Навчальний контракт студента з ВНЗ.
47. Індивідуальні графіки навчального процесу з урахуванням особливостей кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
48. Роль і місце студентів у системі управління і забезпечення якості вищої освіти.
49. Форми організації навчання в умовах КМСОНП.

50. Навчально-методичне, матеріально-технічне та інформаційне забезпечення навчання в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
51. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД).
52. Мета проведення педагогічного експерименту з впровадження кредитно модульної системи.
53. Значення і сутність Додатка до диплома.
54. Структура Додатка до диплома.
55. Значення принципу “навчання впродовж життя”.
56. Нострифікація документів про вищу освіту: значення, механізми.
57. Сутність системи треступеневого контролю знань студента.
58. Вищі освітньо-кваліфікаційні рівні в системі вищої освіти України.
59. Вищі освітньо-кваліфікаційні рівні за вимогами Болонського процесу.
60. Напрями і механізми розвитку міжнародного співробітництва ВНЗ на сучасному етапі.

### ***КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТА ПРИ ПІДСУМКОВОМУ КОНТРОЛІ***

Контроль знань з дисципліни “Вища освіта і Болонський процес” складається з двох блоків планових заходів:

- 1) поточний контроль знань студентів;
- 2) підсумковий контроль знань студентів.

### **Порядок оцінювання знань студентів за результатами вивчення дисципліни**

№ з/п	Форма оцінювання знань	Кількість балів	Результат
1	Оцінювання поточної роботи за семестр, в т. ч. :	від 1 до 60 балів в т. ч.:	
1.1	Виконання обов’язкових завдань: 1) систематичність та активність роботи протягом семестру 2) виконання завдань для самостійного опрацювання	до 30 балів, з них: 1) до 15 балів 2) до 15 балів	

1.2	Проходження модульного контролю знань	до 20 балів	допуск до заліку залік автоматичний
1.3	Ініціатива студента та творчий підхід у виконанні робіт, додаткова участь у освітньо-науковій роботі	до 10 балів (додаткові мотивуючі бали)	
2	Оцінювання заліку	від 1 до 40 балів	проходження підсумкового контролю знань з дисципліни і одержання заліку

Загальна підсумкова оцінка (в балах) складається з суми балів за результатами поточного контролю знань та за виконання завдань, що виносяться на залік. На заліку студент повинен набрати не менше 20 балів.

Підсумковий контроль знань з дисципліни проводиться у формі заліку за заліковими білетами, кожен з яких включає 2 питання.

Відповідь на кожне питання білета оцінюється окремо з диференціацією в 20, 10, 1 балів.

Відповідь на кожне з питань білета оцінюється в:

20 балів — якщо відповідь студента:

- є повною, правильною та обґрунтованою;
- вказує на високі знання усієї програми навчальної дисципліни, з використанням різноманітних методів наукового аналізу тощо;
- свідчить про знання назв і змісту передбачених програмою документів (для найважливіших — необхідно знати рік їх прийняття);

10 балів — якщо відповідь студента має недоліки:

- є неповною, не містить усіх необхідних відомостей за змістом питання;
- є не зовсім правильною у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв, нормативно-правових актів тощо;
- не є аргументованою: не містить посилань на нормативно-правові акти (у разі необхідності), інші джерела, аналізу відповідних теорій, концепцій, наукових течій і т. ін., свідчить про наявність прогалин у знаннях студента;

1 бал — якщо студент не відповів на поставлене запитання або відповідь є неправильною, не розкриває сутності питання, допуще-

но грубі змістовні помилки, що свідчать про відсутність знань або їх безсистемність та поверховість, не вміння сформулювати думку та викласти її, незнання основних положень навчальної дисципліни.

Результат заліку складається з суми балів, одержаних за всі питання. В разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж у 20 балів, залік вважається не складеним.

Загальне підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів оцінювання поточної роботи в семестрі (у діапазоні від 1 до 60 балів) та результатів заліку (не менше 20 і не більше 40 балів) за 100-бальною системою.

Загальне підсумкове оцінювання здійснюється і шляхом автоматичного складання заліку студентом. Такий вид оцінювання знань студента здійснюється за умови отримання студентом 70 балів: 60 балів за результати оцінювання поточної роботи за семестр та 10 (додаткових) балів за ініціативу студента в процесі вивчення дисципліни, творчий підхід у виконанні робіт, додаткову участь у освітньо-науковій роботі.

**Таблиця відповідності шкали оцінювання ECTS  
з національною системою оцінювання в Україні**

Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою
90–100	<b>A</b>	Відмінно — відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)
82–89	<b>B</b>	Дуже добре — вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)
75–81	<b>C</b>	Добре — в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок	4 (добре)
67–74	<b>D</b>	Задовільно — непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)
60–66	<b>E</b>	Достатньо — виконання задовольняє мінімальні критерії	

35–59	<b>FX</b>	Незадовільно – серйозне доопрацюван-ня з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)
1–34	<b>F</b>	Незадовільно – необхідна серйозна робота з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

## **СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ**

### *Основна*

1. *Закон України “Про вищу освіту”* від 17 січня 2002 р. №2984-III // *Офіц. вісник України*. – 2002. – № 8. – С. 1–43. [Ст. 66, Ст. 67, Ст. 68]
2. *Закон України “Про освіту”* від 23 березня 96 № 100/96 ВР: Законодавство України про освіту: Зб. законів. – К.: Парламент. вид-во, 2002. – С. 3–28.
3. *Закон України “Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні”* від 3 грудня 1999 р. № 1273-XIV // *Організація роботи з іноземними студентами і розвиток міжнародного співробітництва в освіті України: Зб. інформ.-довід. матеріалів*. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – С. 438.
4. *Про затвердження Положення про державний вищий заклад освіти: Постанова Кабінету Міністрів України* від 5 вересня 1996 р. № 1074 // *Освіта України: Нормативно-правові документи*. – К.: Міленіум, 2001. – С. 429–446.
5. *Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту): Постанова Кабінету Міністрів України* від 20 січня 1998 р. № 65 // *Освіта України: Нормативно-правові документи*. – К.: Міленіум, 2001. – С. 375–381.
6. *Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи* / Уклад.: В. П. Бех, Ю. Л. Маліновський. – К., 2004. – 221 с.
7. *Болонський процес: проблеми модернізації освіти України в контексті Болонського процесу: Матеріали Першої Всеукр. наук.-практ. конф.*, Київ, 20–21 лют. 2004 р. / Ред. І. І. Тимошенко та ін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 197 с.

8. *Болонський* процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти: Зб. ст. / Ред. В. М. Бебик. — К.: МАУП, 2004. — 200 с.
9. *Болонський* процес: модернізація змісту природничої педагогічної освіти: Міжнар. наук.-практ. конф. 26–27 трав. 2005 р.: Зб. наук. пр. / Ред. В. О. Пашенко та ін. — Полтава, 2005. — 356 с.
10. *Болонський* процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін)/ Упоряд.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. — Тернопіль: Економ. думка, 2003. — 60 с.
11. *Болонський* процес в дії: Матеріали “Круглого столу” (трав. 2004 р. — лют. 2005 р.) / Ред.: О. С. Коноваленко, Б. І. Корольов. — К., 2005. — 98 с.
12. *Болонський* процес: Документи / Уклад.: З. І. Тимошенко, А. М. Грехов, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. — К.: Європ. ун-т, 2004. — 169 с.
13. *Болонський* процес: Нормат.-правові док. / Уклад.: З. І. Тимошенко, І. Г. Оніщенко, А. М. Грехов, Ю. І. Палеха. — К.: Європ. ун-т, 2004. — 102 с.
14. *Болонський* процес: Модель структури додатка до диплома / Уклад.: З. І. Тимошенко, О. І. Казаченко, А. М. Грехов, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха. — К.: Європ. ун-т, 2004. — 73 с.
15. *Байденко В. И.* Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы. — К., 2005. — 143 с.
16. *Байденко В. И.* Болонский процесс: Курс лекций. — М.: Логос, 2004. — 208 с.
17. *Вища* освіта України у національному і глобальному контекстах: Зб. наук. пр. — Яготин: МАУП, 2005. — 144 с.
18. *Вища* освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. / Ред. В. Г. Кремень. — Тернопіль: Навч. кн. — Богдан, 2004. — 384 с.
19. *Корсак К. В.* Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За ред. Г. В. Щокіна. — К.: МАУП-МКА, 1997. — 208 с.
20. *Методичні* матеріали до науково-практичної конференції “Болонський процес: перспективи та розвиток в контексті приєднання України до Європейського простору вищої освіти”. — К., 2004. — 62 с.

21. *Моделі гармонізації національних і міжнародних стандартів освіти у контексті Болонського процесу: Матеріали Міжнар. семінару 27–28 трав. 2004 р.* — Львів: Літопис, 2004. — 112 с.
22. *Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції/ Ред. М. Ф. Степко.* — К., 2004. — 60 с.
23. *Мороз І. В.* Кредитно-модульна система організації навчального процесу: Довід. для студентів. — К.: Освіта України, 2005. — 90 с.
24. *Ніколаєнко С.* Вища освіта — джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. — К.: Освіта України, 2005. — 319 с.
25. *Одерій Л. П.* Оцінка міжнародної системи освіти: методологія та інструментарій: Монографія. — К.: ІСДО, 1995. — 196 с.
26. *Організація роботи з іноземними студентами і розвиток міжнародного співробітництва в освіті України: Зб. інформ.-довід. матеріалів.* — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. — 353 с.
27. *Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.) / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін.; Ред. В. Г. Кремінь.* — К.; Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. — 147 с.
28. *Проблеми адаптації вищої освіти в Україні до європейських стандартів і принципів Болонського процесу: Матеріали міжнар. наук. конф. 23–26 берез. 2004 р. Ужгород (Україна) — Сніна (Словаччина) / Упоряд. Х. М. Олексика.* — Ужгород, 2004. — 227 с.
29. *Товажнянський Л. Л.* Болонський процес: цикли, ступені, кредити: Монографія / Л. Л. Товажнянський, Є. І. Сокол, Б. В. Клименко. — Харків: НТУ «ХПІ», 2004. — 144 с.
30. *Шамова Т. И.* Управление образовательными системами: Учеб. пособие / Т. И. Шамова, Т. М. Давыденко, Г. Н. Шибанова. — М.: Академия, 2002. — 384 с.

#### *Додаткова*

31. *Андрущенко В.* Модернізація вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Болонський процес в дії. — К., 2005. — С. 5–11.
32. *Бабкіна О.* Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті болонських реформ // Освіта і упр. — 2006. — Т. 9. — № 1. — С. 91–94.

33. *Бойко Р. В.* Атестація наукових кадрів у контексті Болонського процесу / Р. В. Бойко, Л. Є. Шкляр // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. — К., 2004. — С. 79–88.
34. *Болобаш Я. Я.* Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави / Я. Я. Болобаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. — К., 2004. — С. 24–67.
35. *Бунда В. В.* Реформування мережі вищих освітніх навчальних закладів України в контексті Болонського процесу / В. В. Бунда, Ф. Г. Вашук // Проблеми адаптації вищої освіти в Україні до європейських стандартів і принципів Болонського процесу. — Ужгород, 2004. — С. 8–12.
36. *Волошин В. С.* Опыт и проблемы внедрения положений Болонского процесса / В. С. Волошин, А. П. Чейлях // Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти. — 2004. — С. 70–80.
37. *Гергель О.* Україна має стати привабливою для іноземного студента і ...експансивно пропагувати нашу освіту за кордоном // Освіта України. — 2000. — № 12–13. — С. 11.
38. *Головатий М.* Організаційно-методичні засади інтеграції національної системи освіти України в європейську систему освіти відповідно до Болонського процесу // Освіта і управління. — 2005. — Т. 8. — № 3–4. — С. 157–160.
39. *Гури Л.* Деякі аспекти впровадження європейської системи ECTS у вищу освіту України // Персонал. — 2004. — № 12. — С. 68–73.
40. *Дем'яненко Н. М.* Університет України і Європейський регіон вищої освіти: процес інтеграції // Пробл. освіти. — К., 2005. — Вип. 42. — С. 3–10.
41. *Дем'янчук О.* Глобалізація вищої освіти: огляд сучасних світових проблем // Людина і політика. — 2002. — № 1. — С. 74–81.
42. *Джуринський А.* Інтернаціоналізація вищого образования: тенденции и проблемы // Alma mater. — 2002. — № 9. — С. 44–49.
43. *Дмитренко П. В.* Підготовка педагогічних кадрів крізь призму Болонського процесу // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. — К., 2004. — С. 135–146.
44. *Домніч В. І.* Головні принципи входження України в європейський простір вищої освіти // Проблеми модернізації освіти Украї-



- ни в контексті Болонського процесу: Матеріали Першої Всеукр. наук.-практ. конф. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. — С. 11–17.
45. *Жованик В. І.* Болонський процес: зміст, підходи і завдання “Академічної безпеки” навчального закладу, її моделювання та рівні / В. І. Жованик, Г. В. Жованик // Актуальні пробл. економіки. — 2005. — № 12. — С. 112–120.
  46. *Зайцев М. О.* Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу як чинник реформування освіти в контексті Болонського процесу: проблеми та прогнози // Болонський процес: перспективи і розвиток у контексті інтеграції України в європейський простір вищої освіти. — 2004. — С. 135–137.
  47. *Згага П.* Реформи университетов Юго-восточной Европы с учетом Болонского процесса // Инновации в образовании. — 2005. — № 3. — С. 165–167.
  48. *Зязюн І. А.* Болонський процес у Європі і Україні // Трибуна. — 2005. — № 1–2. — С. 14–16.
  49. *Іванов С.* Болонський процес: проблеми конкурентоспособности / С. Иванов, И. Волкова // Alma mater. — 2004. — № 7. — С. 19–26.
  50. *Кожевникова И. А.* Новые информационные технологии на современном этапе информатизации образования // Дистанционное и виртуальное обучение. — 2000. — № 2. — С. 21–23.
  51. *Колін К.* Информатизация образования: новые приоритеты // Alma mater. — 2002. — № 2. — С. 16–23.
  52. *Корсак К.* Из мирового опыта реформ систем образования // Персонал. — 1997. — № 3. — С. 28–38.
  53. *Мельник Н. І.* Освітні можливості Інтернет // Вісник ХДАК: Зб. наук. пр. — Вип. 8. — Харків, 2001. — С. 116–120.
  54. *Морозова Т.* Освітні стандарти в контексті болонських реформ і можливостей інформатизації // Вища шк. — 2005. — № 5. — С. 26–34.
  55. *Одерій Л. П.* Менеджмент якості вищої освіти: методи і механізми. — К.: ІСДО, 1995. — 100 с.
  56. *Петренко В. Л.* Стандарти вищої освіти у контексті Болонського процесу: історія, сучасний стан, перспективи = Болонський процес в Україні // Проблеми освіти. — 2005. — Ч. 1. — Вип. 45. — С. 66–106.

57. *Петренко В. Л.* Державний стандарт вищої освіти у контексті Болонського процесу = Болонський процес в Україні // Проблеми освіти. — 2005. — Ч. 2. — Вип. 46. — С. 80–117.
58. *Сєбкова Х.* Акредитація і забезпечення якості вищої освіти в Європі // Вища шк. — 2005. — № 2. — С. 77–84.
59. *Тимошенко З. І.* Соціально-політичні аспекти та перспективи участі України в Болонському процесі // Україна — суб'єкт європейського освітнього простору. — К.: Європ. ун-т, 2005. — С. 5–19.
60. *Хриков Є. М.* Управління модернізацією діяльності вищого навчального закладу в контексті Болонського процесу // Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи. — К., 2004. — С. 209–220.

**КЛЮЧІ ДО ТЕСТІВ**  
**з дисципліни**  
**“ВИЩА ОСВІТА І БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС”**  
**(для спеціалістів, магістрів)**

**Тема 1.**

1. а); 2. б); 3. в); 4. б); 5. а); 6. б); 7. в); 8. в); 9. г); 10. в).

**Тема 2.**

1. б); 2. г); 3. б); 4. б); 5. в); 6. б); 7. а); 8. г); 9. в); 10. а).

**Тема 3.**

1. г); 2. а); 3. б); 4. б); 5. г); 6. а); 7. а); 8. г); 9. б); 10. в).

**Тема 4.**

1. б); 2. в); 3. г); 4. а); 5. а); 6. г); 7. в); 8. б); 9. г); 10. в).

**Тема 5.**

1. б); 2. б); 3. а); 4. г); 5. в); 6. б); 7. г); 8. б); 9. а); 10. б).

**Тема 6.**

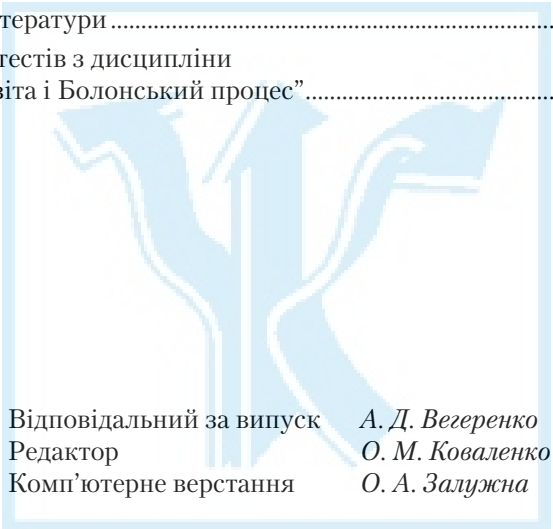
1. б); 2. а); 3. в); 4. б); 5. в); 6. а); 7. в); 8. б); 9. б); 10. а).

**Тема 7.**

1. в); 2. б); 3. а); 4. г); 5. б); 6. в); 7. б); 8. в); 9. б); 10. б).

## **ЗМІСТ**

Пояснювальна записка .....	3
Тематичний план дисципліни “Вища освіта і Болонський процес” .....	4
Методичні вказівки до самостійного вивчення тем.....	5
Питання для самоконтролю .....	24
Критерії оцінювання знань студента при підсумковому контролі.....	26
Список літератури .....	29
Ключі до тестів з дисципліни “Вища освіта і Болонський процес” .....	34



Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>О. М. Коваленко</i>
Комп'ютерне верстання	<i>О. А. Залужна</i>

**МАУП**

Зам. № ВКЦ-3466

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП